

FRI-ONLINE-2-ESIS-01

THE ENVIRONMENTAL PILLAR OF EUSDR: PROMISES AND ACHIEVEMENTS³³⁸

Ina Kirilova, PhD Student

PhD Programme in Political Science,

University of Ruse „Angel Kanchev“

Phone: 0878-601-674

E-mail: Ina.Kirilova@mfa.bg

Abstract: *The European Union Strategy for the Danube Region (EUSDR) is based on 4 main pillars to address common problems for a number of countries. The main purpose of this paper is to examine the latest development and trends in the following three priority areas: (1) restoration and maintenance of water quality, (2) prevention and management of environmental risks and (3) protection of biodiversity, natural landscape and air and soil quality. The conclusions provide evidences of effectiveness of Strategy implementation.*

Keywords: EUSDR, EU, environment, effectiveness

JEL Codes: F53

ВЪВЕДЕНИЕ

Тази година Стратегията на ЕС за Дунавския регион (Стратегията) отбеляза своята 10-та годишнина. Тя е втората създадена макрорегионална стратегия (МРС), след тази за региона на Балтийско море, доказвайки своята роля, най-често чрез предоставянето на стимули за стартиране на нови проекти и програми от регионално значение. Достъпът до „know-how“ и най-добрите практики в рамките на макрорегиона е от голяма полза за много участници на различни нива, които търсят иновативни подходи и решения при разработването и прилагането на европейските политики.

В Стратегията участват общо 14 държави – девет от тях са членки на ЕС, три държави – кандидати и две са съседни държави.

Фиг. 1.

³³⁸ Докладът е представен в секция Европеистика и международна сигурност на 29 октомври 2021 с оригинално заглавие на български език: ЕКОЛОГИЧНИЯТ СТЬЛБ НА СТРАТЕГИЯТА НА ЕС ЗА ДУНАВСКИЯ РЕГИОН: ОБЕЩАНИЯ И ПОСТИЖЕНИЯ

Целите на стратегията са обединени около 4 основни стълба и 12 приоритетни области (Priority Areas - PA). Настоящата разработка ще разгледа три от тях, обединени в т.нар. Екологичен стълб на Стратегията.

- 1) възстановяване и поддържане качеството на водите (PA4);
- 2) превенция и управление на екологичните рискове (PA5);
- 3) опазване на биоразнообразието, природния пейзаж и качеството на въздуха и почвите (PA6).

ИЗЛОЖЕНИЕ

Този анализ се концентрира върху постиженията на Стратегията, включително тези по трите по-горе цитирани приоритетни области. Идентифицирането на постиженията се основава на трите доклада за изпълнението на макрорегионалните стратегии на ЕС, изготвени от Европейската комисия (ЕК) и представени на всеки 2 години. По тях може да се направи реална оценка на актуалното състояние на макрорегионалните стратегии и напредъка по изпълнението им, както и да се проучат възможни бъдещи действия.

Тук е мястото да отчетем и ролята на България при подготовката и координирането на дебата сред Националните координатори и Координаторите на приоритетни области, в резултат на който беше одобрена Пътна карта за преглед на Плана за действие на Дунавската стратегия за адаптирането ѝ към новите реалности и предизвикателства в Дунавския регион. Новият План за действие беше приет на 6 април 2020 г. Чрез преразглеждането, Стратегията се съгласува с новите приоритети и предизвикателства за региона и действията, предвидени в нея, се свързват по-добре с новите приоритети на ЕС за екологично, цифрово и устойчиво бъдеще.

Първият приоритет, заложен от настоящата ЕК за нейния мандат (2019 – 2024 г.), е създаването на Европейския зелен пакт, чиято основна цел е превръщането на Европа в първия неутрален по отношение на климата континент в света. Ключовите действия, заложен в Пакта, включват премахване на замърсяването с цел постигане на нетоксична околна среда и запазване и възстановяване на екосистемите и биологичното разнообразие.

Според последния доклад на ЕК, чрез Стратегията са осъществени значителни постижения в областта на качеството на водите, които са от значение за ключовите действия, заложен в Европейския зелен пакт, както и в областта на екологичната свързаност, които са от значение за биологичното разнообразие. Подобро е състоянието на водите в река Дунав чрез засилената интеграция между изготвянето на Плана за управление на речния басейн и предотвратяването на риска от наводнение.

Възстановяване и поддържане качеството на водите (PA4)

За разлика от другите 11 приоритетни области, в които са заложен не повече от 10 основни цели, в PA4 са вписани 39. Това показва всъщност колко е сложен механизмът на контрол, управление и поддържане на качеството на водите. А нуждата и потреблението им ще продължат да растат.

От всички изброени цели се открояват 4 основни. Първо, постигане на целите за управление, определени в Плана за управление на басейна на река Дунав. Второ, PA4 има за цел да намали нивата на хранителни вещества (нитрати и фосфор) в река Дунав, за да позволи възстановяването на черноморските екосистеми до условия, подобни на 60-те години на миналия век. Трето, изготвяне на доклад за анализ на делтата на река Дунав като стъпка към завършване на Плана за управление на делтата. И четвърто, подсигуриране и защита на популацията на дунавската есетра.

Редица дейности подкрепят всички цели на PA4. Според последния доклад за изпълнение, редовно се провеждат координационни дейности, следи се за подготовката и финансирането на проекти, започнати са дейности по изпълнението на Плана за управление

на речния басейн. Докладът отчита задоволителен напредък по всички цели. Независима проверка, назначена от ЕК, показва, че 65% от реките и езерата на дунавските страни имат екологично състояние под „добро“ и следователно доста голяма част от водните обекти изискват намаляване на допълнително внесените хранителни вещества. За сравнение, ситуацията с химичното им състояние е положителна: само 6% имат химическо състояние под „добро“, което води до сравнителна стойност от 115, която е над средното ниво на ЕС. Качеството на водата за къпане е добро в повечето държави, като в Румъния и България то е по-ниско.

На 19 октомври 2021 г. се проведе 22-то заседание на Управителния съвет на Стратегията, водена от координаторите на РА4, Словакия и Унгария. На виртуалната среща подробно са разгледани стартиращите и текущи проекти във връзка с Плана за действие на РА4, обсъдени са финансовите възможности в настоящия и в следващия програмни периоди. Особено внимание е отделено на споделянето на нови идеи за проекти, в които да бъдат включени по-широк кръг партньори от Дунавския макрорегион.

Превенция и управление на екологичните рискове (РА5)

Към РА5 ясно са изведени 4 основни цели:

- 1) Справяне с предизвикателствата на недостига на вода и сушите в съответствие с Плана за управление на басейна на река Дунав и Доклада за въздействието на сушите в Дунавския басейн;
- 2) Осигуряване и подобряване прилагането на Плана за управление на риска от наводнения по река Дунав, в съответствие с Директивата на ЕС за наводненията – за постигане на значително намаляване на рисковете от наводнения до 2021 г., като се вземат предвид и потенциалните въздействия на изменението на климата и стратегиите за адаптиране;
- 3) Непрекъснато актуализиране на съществуващата база данни за опасни места от аварии (AHS Inventory), замърсени обекти и съоръжения за управление на хвостохранилища.
- 4) Оценка на рисковете от бедствия в Дунавския регион, насърчавайки дейности в подкрепа на устойчивостта при бедствия и готовност за реагиране в съответствие с Механизма за гражданска защита на ЕС.

Това е една от приоритетните области с най-ясно информационно портфолио, чрез публикуването на ежемесечни бюлетини, регулярни интервюта на експерти в европейски медии и виртуални учения и онлайн курсове.

Координатори на РА5 са Унгария и Румъния.

Опазване на биоразнообразието, природния пейзаж и качеството на въздуха и почвите (РА6)

През 2019 г. координаторите на РА6, Германия (Бавария) и Хърватия, правят подробно проучване на възможностите за ревизиране на пътната карта на РА6. Анализът предоставя допълнителни препоръки как да се генерира инструмент, който може да служи като основа за подобряване на управлението на приоритетната област. Също така са добавени предложения и насоки за това как да се прилагат повече действия, базирани на наличните резултати, за постигане на целите на Стратегията в бъдеще.

От последните проучвания се забелязва, че с изключение на Австрия и Германия, всички останали страни в Дунавския макрорегион отчитат по-високи емисии на CO₂ на единица БВП. Най-добро качество на въздуха е установено в Словения, следвана от Австрия и Румъния. А "най-лошо" представилият се в региона, Словакия, е далеч под класацията на ЕС.

Австрия и Германия са лидери в развитието на екоиновациите и успешно постигат максимална ефективност от производството на ресурси. Останалите страни са разположени около средните нива на ЕС или под тях, като България е на дъното. В макрорегиона са установени умерени количества на ерозия на почвата. Около половината от районите на ниво NUTS-2 са над средната стойност за ЕС. Като цяло се наблюдава по-висока хомогенност между участъците, които са най-близо до долината на река Дунав. Най-ниски стойности са в планинските и крайбрежните райони.

Макрорегионът показва смесено представяне, когато става въпрос за замърсяване на въздуха и качество на водите.

Пример за успешно изпълнен проект съгласно приоритетите, заложен в Екологичния стълб на Стратегията:

JOINTISZA към PA4 и PA5 е проект, финансиран от Interreg за 2,3 млн. евро и изпълнен в периода между 2017 и 2019 г. Основната му цел беше да подобри състоянието на водите на басейна на река Тиса и да запази своята екосистема за бъдещите поколения, включително майската муха Тиса. Проектът беше съвместно усилие на институциите на всичките пет държави, които споделят басейна на река Тиса (Унгария, Румъния, Сърбия, Словакия и Украйна) и други заинтересовани страни и сектори. Резултатите от проекта бяха одобрени от министрите от всички страни от Тиса през септември 2019 г., подписвайки Меморандум за разбирателство, за да се гарантира съвместното изпълнение на плана, създаден в рамките на проекта JOINTISZA.

Финансиране

Важно е да се отбележи, че Стратегията не разполага със собствен финансов ресурс. Основните източници на финансиране са:

- Дунавската транснационална програма (Interreg) и различните програми за трансгранично сътрудничество в Дунавския регион;
- Европейският фонд за регионално развитие, Европейският социален фонд и Кохезионният фонд са също активни във финансирането на сътрудничеството по линия на Стратегията;
- Програмите на ЕС (Механизъм за свързване на Европа – МСЕ, Хоризонт 2020, LIFE, COSME, Еразъм+) подпомагат редица проекти.

Според последния доклад за изпълнение на МРС, координацията между Стратегията и програмите по европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) до момента е по-скоро пасивна и е концентрирана основно върху програмите по линия на Interreg. Но това е крайно недостатъчно за осъществяване на амбициозните цели и приоритети на Стратегията, имайки предвид ограничения бюджет и специфичните характеристики на проектите на Interreg. За да се промени и подобри ситуацията, от изключителна важност е постигането на общ политически консенсус, че средствата следва да се съгласуват с приоритетите и целите на Стратегията.

Въпреки че все още има място за подобрене, финансирането често се осигурява и от „основни“ (т.е. регионални и национални) програми по ЕСИФ. Например, Оперативна програма „Околна среда“ 2014-2020 г. на МОСВ на България допринася за постигането на целите в трите приоритетни области на Екологичния стълб на Стратегията (Опазване на околната среда в Дунавския регион), а Оперативна програма „Околна среда и енергийна ефективност“ на Унгария допринася с повече от 2,5 млрд евро за изпълнение на PA2 (енергия), PA4 (вода), PA5 (рискове за околната среда) и PA6 (биологично разнообразие).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Нарастващата взаимозависимост между държавите, в т.ч. и между субнационалните власти, териториално релевантните предизвикателства като изменението на климата, екологичната деградация, природните опасности, както и тези, създадени от човека, изискват конкретни стъпки на сътрудничество и съвместна работа, имащи за цел решаването на общи проблеми.

Въпреки че чрез Стратегията вече са постигнати значителни резултати, за реализирането на пълния ѝ потенциал са необходими още време и решителни промени в нагласите в отделните държави, които да гарантират, че те системно отчитат ползите от съвместната им работа.

На 26 и 27 октомври 2021 г. ще се проведе 10-ият годишен форум на Стратегията, организиран от ротационния председател Словакия, съвместно с ЕК, Interreg и Стратегическия пункт Дунав, който от 2018 г. отново функционира. Според дневния ред, акцент ще бъде равносметката за изминалите 10 години и бъдещи планове за следващите 10 години. Дали държавите от Дунавския макрорегион ще съумеят да покажат по-голяма политическа ангажираност и прозрачност и по-активни координирани съвместни действия, това ни предстои да разберем.

REFERENCES

Priority areas of EUSDR (<https://danube-region.eu/about/priority-areas/>)

Priority area 4 “Water Quality” (<https://waterquality.danube-region.eu/>)

Priority area 5 “Environmental Risks” (<https://environmentalrisks.danube-region.eu/>)

Priority area 5 “Biodiversity, Landscapes and Air & Soil Quality” (<https://nature.danube-region.eu/>)

Targets of EUSDR (<https://danube-region.eu/about/targets/>)

Action Plan of EUSDR (<https://danube-region.eu/wp-content/uploads/2020/04/EUSDR-ACTION-PLAN-SWD202059-final-1.pdf>)

Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the implementation of EU macro-regional strategies COM/2020/578 final (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1600880135115&uri=CELEX:52020DC0578>)

Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the implementation of EU macro-regional strategies COM/2019/21 final (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0021>)

Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the implementation of EU macro-regional strategies COM/2016/0805 final (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0805&qid=1634476468963>)

Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions concerning the governance of macro-regional strategies COM/2014/0284 final (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2014%3A0284%3AFIN>)

Coronavirus Response Investment Initiative (CRII) and Coronavirus Response Investment Initiative Plus (CRII+) (https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/coronavirus-response/)

About the JOINTISZA project (<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/jointisza>)